

Perinnebiotoopeille apua Helmi-elinympäristöohjelmasta

Liina Salonen, koordinaattori, Varsinais-Suomen ELY-keskus

Ympäristöministeriö on tänä vuonna käynnistänyt Helmi-elinympäristöohjelman, joka tarttuu luontomme uhanalaistumisen suurimpaan syyhyn: elinympäristöjen katoamiseen. Helmi-ohjelman on tarkoitus jatkaa vuoteen 2030 ja se perustuu maanomistajien vapaaehtoisuuteen. Perinnebiotoopit ovat uhanalaisinta luontoamme ja jopa neljännes uhanalaisista lajeista on riippuvainen näistä ainutlaatuisista ympäristöistä. Helmi-ohjelmassa peruskunnostetaan perinnebiotooppeja ja kasvatetaan niiden pinta-alaa. Elinympäristöjen koheneminen auttaa satoja uhanalaisia lajeja.

Paimionjokilaakso on valtakunnallisesti arvokas maisema-alue ja Natura 2000 -kohde. Jokilaakson rinteillä vuorottelevat tuoreet niityt, kukkivat kedot ja puronvarsilehdot. Kuva: Liina Salonen.

Varsinais-Suomen perinnebiotoopit ovat maamme lajirikkaimpia

Perinnemaisemien tilaa selvitettiin viimeksi 1990-luvulla, joten kohteiden nykytilasta tarvitaan lisää tietoa. Helmi-ohjelma käynnistyi tänä vuonna perinnebiotooppien inventoinneilla, jotka jatkuvat vielä vuonna 2021. Inventointeja tehdään sekä ELY-keskuksissa että Metsähallituksella.

Inventointien tarkoitus on selvittää perinnebiotooppien nykytilaa, kartoittaa hoidon mahdollisuuksia ja löytää uusia kohteita. Inventointeja on keskitetty mm. arvokkaimmille kohteille ja esimerkiksi jokivarsien ja saariston kokonaisuuksille. Varsinais-Suomessa inventointeja on tehty konsulttityönä ja ELY-keskuksen omana työnä Salon, Paimion, Sauvon, Kemiönsaaren, Paraisten, Someron, Liedon, Laitilan ja Turun alueella. Kesän maastokaudella käytiin yli 80 kohteella.

*Laidunnetut tammihakamaat ovat hyvin harvinaisia luontotyypppejä. Kookkaat jalot lehtipuut ovat myös maisemallisesti näyttäviä.
Kuva: Liina Salonen.*

Varsinais-Suomen perinnebiotoopit ovat lajistoltaan maamme monipuolisimpia. Lounainen sijainti, lauhkea ilmasto ja pitkä asutushistoria ovat muovanneet kulttuurimaisemaa ja Varsinais-Suomesta löytyvätkin lajirikkaimmat perinneympäristöt. Jokivarsiniityt ja saariston laidunsaaret muodostavat isoja kokonaisuuksia, joissa on paljon sekä maisemallista arvoa, että uhanalaista lajistoa. Inventoinneissa havaittiin, että pitkään laidunnetuilla kohteilla kasvilajisto oli monipuolistunut. Maatalouden ympäristösopimukset ovatkin keskeinen osa perinnebiotooppien hoitoa, ja ne ovat mahdollistaneet monien arvokkaiden perinnemaisemien hoidon. Kuitenkin iso osa perinnebiotoopeista kärsii edelleen umpeenkasvusta, heinittymisestä ja rehevöitymisestä. Etenkin pienialaiset, mutta monilajiset paahteiset kedot ovat jääneet vaille hoitoa, sillä ne

vaativat usein niittoa, joka on työläs hoitomuoto.

Helmin tavoitteena kunnostaa 15 000 ha perinnebiotooppeja

Inventoinneissa kerättyjen tietojen perusteella valitaan potentiaaliset kohteet, joille tehdään hoitosuunnitelmat. Helmin kautta on mahdollista rahoittaa uusien kohteiden peruskunnostuksia, esimerkiksi aitaamista tai puustoisten alueiden raivaustöitä. Pienialaisilla kohteilla ja merenrantaniityillä voidaan tehdä niittoa. Hoitaminen ja kunnostaminen aloitetaan Natura 2000 -verkkoon kuuluvilla alueilla, joilla on merkittäviä luontoarvoja.

Helmi-ohjelman valtakunnallisena tavoitteena onkin kunnostaa 15 000 ha perinnebiotooppeja vuoden 2023 loppuun mennessä.

Ohjelman kautta myös kunnille avautui mahdollisuus hakea rahoitusta elinympäristöjen hoitoon. Varsinais-Suomen alueella moni kunta innostuikin maillaan olevien perinnebiotooppien hoidosta, ja esimerkiksi Turku tekee rantaniittyjen niittoa Krottilanlahdella, Katariinanlaaksossa ja Friskalanlahdella Helmi-ohjelman rahoittamana.

Saariston laitumilla karja hoitaa sekä maisemaa, että mahdollistaa monen uhanalaisen lajin säilymisen. Kuva: Liina Salonen.